

M. ŞEHMUS GÜZEL

KİTAP SEVGİSİ 5

ALO POLİS!

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
KİTAP SEVGİSİ BEŞ:
ALO, POLİS!

İlk sunumu: Mart 2020

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

Sayfa düzeni : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, "indirin", götürün.

Hediyemizdir.

İÇİNDEKİLER

<i>POLİSİYE ROMAN</i>	5
<i>YAZARI ÇİNLİ POLİSİN</i>	13
<i>POLİSLER VE YEDİKLERİ</i>	24

POLİSİYE ROMAN

Polisiye romanla ilk kez ellili yılların ikinci yarısında karşılaştım. İlkokul dörtte, belki beşte, belki ortaokul birdeydim. Tahsin Abim Ergani Geçlik Spor kaptanıydı. Futbola ve polisiye romanlara tutkundum. Polisiye romanlara, bir de macera romanlarına, Michel Zévaco'lara, Alexandre Dumas'lara.

Ergani'deki evimizin giriş katında, giriş kapısının sağındaki genişce oda Abimindi. Kapısı hep kapalıydı. İçeri girer girmez sigara ve kaçak tütün kokusu sizi sarıp sarmalar sarhoş ederdi. Anamın kapının kapalı kalmasını anayasa kuralı biçimine dönüştürmesinin esbab-ı mucibesi de buydu. Anam o yıllarda henüz sigaraya başlamamıştı ve "sigara kokusunun eve sinmesine", "evin sigara kokusuna teslim edilmesine" şiddetle karşıydı. Tamam İki Gözüm. Peki.

Yine de tedbirimi alır, çaktırmadan kapalı kapıyı sessizce açar, iki hareketle içeri sızardım. Küçüktüm. Yaz tatili zamanları ev sakindi. Beni çağırın kitapları. Abimin odasında, solda, duvar içinde, "iç pencere" adını verdiğimiz, bir tür raf vardı, kaliteli yontma taştan yapılmış duvarlarımız kalıncaydı, belki kırk belki elli, belki altmış santimetre, Abimin Mayk Hammer'leri iki veya üç sıralı biçimde bu "iç pencere" deydi. Herbiri birçok kez okunmuştu. Kiminin kapağı pörşümüş, sayfaları sigara yanıklarıyla zedelenmiş olabilirdi. Ama işte metin, roman (bu sözcüğün bizzat kendisi zaten bir romandı), macera, aşk ve arzu, arzu ve kimi zaman cinayet buradaydı. Kapakta her zaman iyi çizilmiş bir desen, bir resim bulunurdu:

Mayk en bitirim haliyle, sekreteri en çekici bakışıyla, duruşuyla.

Sekreteri veya "femme fatale" rolündeki güzel çekip alıyordu iki saniyede, romanın içinde eriyordum.

Oda göreceli olarak serindi, yaz sıcağını aniden unutup uzun bir yolculuğa çıkıyordum. Mayk Hammer'leri kaç saatte okuyordum. Bir, iki belki üç saatte. Tommiks, Teksas, Blek, Çelik Blek, Kinowa veya Kinova'lardan Mayk Hammer'lere terfi ediyordum. Diplomasız miplomasız. Otobüsle Diyarbakır'a kadar gidip fena halde tutkun olduğum resimli romanların en son sayılarını aramaktan da kurtuluyordum.

Mayk tabanca veya tüfek yerine yumruklarını konuşturuyordu. Sol aperkütü sağlam, sağ kroşesi bayıltıyordu. Ölü mölü pek yoktu. En fazla bayılmak. Yaralanan olabiliyordu ama dayağı hak etmişti mutlaka. Katil sonunda yakayı ele veriyor, geceyi komiserlikte, kalan günlerini de kodeste geçiriyordu. Hak etmişti evet. Belli.

Mayk mükemmel, acaip ve çok fiyakalı bir Türkçe konuşuyordu. İyi konuşuyordu. İstanbul argosu sanki. Türkçeyi bu kadar iyi konuşan ABD'li bir dedektif, olsa olsa namılı pehlivanlarımızdan Osman Osmanoğlu'un ABD'deki torunlarından biriydi kesinlikle. Güreşmek için gitmiş, bir güzele ve kolay paraya vurulmuş postu oralara sermiş, bizleri unutmuş Osman Osmanoğlu iyi güreşçiydi mutlaka ama az buçuk yurtseverdi. Yok bu olmadı. O da eminim harbiden yurtseverdi, ama işte aşk bu, kalkmış Osman'ı vurmuş, Osman da kalbini bir güzele açmış, dönüş yolunu kapamıştı.

Bilmiyordum.

Yanılıyordum, çünkü bilmiyordum.

Evet Mayk Hammer'leri Kemal Tahir'in türkçeleştirdiğini, kapitalizmin yarattığı, bireyciliğin bekçiliğini üstlenmiş Mayk'ı kapitalizm karşıtı kılan ve ortakçılık taraftarı yapanın Kemal Tahir olduğunu bilmiyordum. Çocuktum ve çocuk olduğumu da bilmiyordum.

Her neyse, bu kitaplara bayıldım ve Mayk Hammer'lere abone oldum: Ecel Saati, Kıran Kırana, Kara Nara, Gangesterler Kraliçesi, Derini Yüzeceğim ... Ve daha neler neler ...

Zaman geçti.

Fakülte yıllarında, 1964 ve hemen sonrasında, öğrendim gerçeği ve Kemal Tahir'e hayranlığım bir iki kat daha arttı. Helal olsun Usta dedim. Eline sağlık. Elbette hapisti çoğu zaman: 1938'den 1950'ye kadar, Nâzım Hikmet'le, Hikmet Kıvılcımlı ile "yattı". Komünistti Usta. Ve bu nedenle çevirilerini pek çok ve epey farklı takma isimlerle imzaladı. Belki de imzalamadı. Zaman geçti Kemal Tahir'in bütün Mayk Hammer'leri hakiki ismiyle yeniden ve yeniden yayınlandı.

İşte Kitap Sevgisi dizisindeki bu çalışmayı hazırlarken bir bakayım Kemal Tahir cephesinde yeni bir şeyler var mı diyerek Google Baba'nın kapısını tıkladım Tık tık. Tak. Tak ... takatakatak! Ve aniden vuruldum:

Bir isim ve bir makale ile karşılaştım çünkü. Yazarı Gülce Başer. Makalesinin başlığı "Yerleşen Mike Hammer". Bu sayede yeni bir dergi de keşfettim: 221B dergi. Lise yıllarımdan Kadıköy'nden. Makale derginin Mayıs-Haziran 2016 tarihli 3. Sayısında. Hem makaleyi, hem yazarını, hem dergiyi, üçünü birden tavsiye ederim. Sakın kaçırmayın.

Daha bitmedi keşiflerim: Gülce Hanımın şair ve yazar olduğunu, hatta polisiye romanlar yazdığını da bu vesileyle öğrendim, "Ekşi Sözlük" sitesinin kendine özgü ve her zaman dört dörtlük, kimi zaman biraz daha fazlalık gözlemleri, saptamaları ve (g)ele(i)ştirileriyle. Agatha Christie (O da işe önce şiirle başlamıştı), Fransa'da Fred Vargas (kısmen takma isim, erkek ismiyle, gerçek ismi çünkü Frédérique Audoin-Rouzeau'dur)

mutlaka benden çokkkkkkk önce duymuşlardı diyorum. Mayk Hammer ve Kemal Tahir de mutlaka. Mayk Hammer’i Kasımpaşa ağzıyla konuşurmak kolay mı? Değil. Bunu sadece Kemal Tahir yapabiliyordu ve yaptı.

Gülce Hanımın önce iki polisiye romanını takdim edeyim: Bir Ceset Bir Söz; Yanığı Bulmak.

Sonra şiirlerinden bir alıntı yapayım:

Yasakmeyve Yayınları’nın sunduğu Bir Delinin Gülcesi adlı şiir kitabından:

“belki kendinden bile çoksundur
varlığını bile bilmediğin bir defterde
yeni doğmuş kadar parlak kendine
onu baştan yazmaktır, sevmek bir şairi
bu yüzden hâlâ pek bilmem yüzünü”

Tadımlık ikinci bir alıntı daha yapmalıyım:

“keskin bir darbe
paramparça etti benzini
ayna gibi döküldü yere
bir çocukluk hevesi”

Şiirleri Lâle Müldür’ü anımsattı bana. Bu vesileyle Lâle Müldür’ün de kulaklarını çinlatalım. Fırsat bu fırsat.

Gülce Başer’in İngilizce yapıtları yanında, Hanımefendi Kızıdır, Sokak Şeker Kokuyor, ve polisiye romanlarını henüz okuma fırsatı bulamadım. Okuyunca ayrıca yazarım. Söz.

Polisler şiir okumaz diye bir kanun yok. Tam tersine polisler de şiir okur. Hatta şiir de yazar. Çünkü bakarsınız polistir gündüz, şair kesilir gece : Sıkı bir örneğini birazdan göreceğiz.

Mike Hammer bizim kuşağın, 1947 doğumluların, en iyi tanıdığı detektiftir. Mayk Hammer gibi iz sürenlerimiz bile oldu. Sonra devreye başkaları girdi...

Polisiye romanlarımda sıralamamı şöyle yapabilirim :

Agatha Christie en başta : Hem üreticiliği açısından, hem o sıkı sıkıya kapalı, tutucu, donuna kadar aristokratik ingiliz toplumunda ismini söylemeden feminist yanıyla, kadınları koruyucu yönüyle birinci sırayı Agatha Christie alıyor. Tartışmasız. Tartışmadan.

Sonra Georges Simenon : Maigret’li ve onsuz polisiyeleri ve diğer kitaplarıyla. Diğer kitaplarına “roman dur”, türkçeye “hakiki roman”, “güçlü roman” biçiminde çevirebileceğimiz, bir ad takıvermesi ise bir parça abartmadır. Bunların kimi bugün okunamaz niteliğe kavuşmuştur. Geçen zaman romanların en birincil ölçüsüdür maalesef. Agatha ise her zaman okunabilir. Bilhassa tren yolculuklarında. Simenon’un ikinci savaş yıllarında gizli bir biçimde bile olsa Yahudi düşmanı tavırlarını da anmadan geçmemeli. Belki bu nedenle savaş sonrasında Avrupa’da kalırsa başına bir hadise gelebilir diyerek soluğu Amerikalarda almıştır ... 1960’da Cannes Film Şenliği juri başkanı olarak Fellini’nin Dolca Vita’sının Altın Palmiye ödülünü elde edebilmesi için hakiki bir mücadele verdiğini de geçerken not edeyim. İnsanoğlu bu, zaman geçer değişir. Olumlu yöndeysen başla göz üstüne.

Simenon televizyon ve sinema tarafından en çok uyarlanan yazardır veya yazarlardan biridir. Bu alanda Mike Hammer’in yaratıcısı Mickey Spillane ile Tom Ripley’in anası Patricia Highsmith’i ve Agatha Christie’yi de unutmamalıyız.

Sonra Fransa'da yine çok sayıda polisiye yazan Charles Exbrayat akla geliyor. Fransa'da neredeyse tamamen unutulmak üzere olan yazar. Kimsesiz çünkü.

Az sayıda kitap yayınlayabilen ve genç yaşta vefat eden Jean-Patrick Manchette iyi polisyeleriyle anılmayı hak ediyor. En başarılılardan biridir. Kanımca.

Fransa'da polisiye roman yazarları arasında kadınlar eksik değil : Son yıllarda isminden en çok bahsedilen, biraz önce andığım, Fred Vargas yapıtlarında çevre sorunlarını da ele alarak ve sıkı bir çevreci olarak dikkat ve hayranlık çekiyor. Severem hakikaten.

ABD'de polisiye roman en çok kitap üreten edebiyat dalı olmalı. Kurgu-bilimle birlikte. 19. Yüzyılda polisiye roman yazımının başlatıcılarını şimdilik saymazsak, modern polisiye romanın öncüleri Raymond Chandler ve Dashiell Hammett hemen anılmalı. Bu ikisi ile James Hadley Chase, Donald E. Westlake, bu alandaki klasikler olarak anılabilir.

Westlake, Richard Stark, Alan Marshall, Tucker Coe gibi değişik takma isimleriyle birçok yapıta imza attı. Takma isimleriyle yazdıklarında alaycı ve mizahi bir dil kullanmasıyla daha özgün ve daha etkileyici.

Cornell Woolrich ise Wiliam Irish takma ismiyle yazdı : Fransa'da birkaç yapıtı François Truffaut tarafından sinemaya aktarılmasıyla tanındı. Çok üretenlerden ve pek çok eseri filme çekilenlerdendir.

ABD polisiye yazarlarının ortak özellikleri arasında şunlar sıralanabilir : Birçok takma isim kullanmaları. Takma isimle kimi zaman değişik dallarda da romanlar yazmaları. Eserleri sinemaya aktarılırken kendilerinin de bizzat özgün senaryolarıyla sinemada boy göstermeleri. Gazetecilik ve öğretim üyeliğini de ihmal etmemeleri. Bütün bu işleri birarada götürmeleri.

Toplumda şiddetin terör edici yönleriyle gündemden düşmemesine koşut olarak ABD’li yazarlar, Michel Connelly örneğinde olduğu gibi, hakikaten korkutucu, apaçık şiddet içeren eserler yayınlıyorlar son yıllarda. Bu eğilimin daha ne kadar süreceğini söylemek bugün çok zor.

ABD’dekine benzer bir edebi eğilimi Meksika’da görüyoruz : Sokaktaki şiddet polisiye roman sayfalarında yankılanıyor. Kesintisiz. Örneğin Paco Ignacio Taibo II, Hector Belascoaran Shayne isimli detektifinin maceralarını anlattığı ve bu arada toplumun altını üstüne getirerek eleştirdiği polisiye romanlarıyla anılabilir. Paco Ignacio Taibo II polisiye roman alanında ve siyasi faaliyetleriyle uluslararası boyutta tanınmasıyla da önemli.

Güney Amerikalı polisiye yazarları polisiye ile fantastiği birarada, birlikte aktarmalarıyla bu alanda kendilerine özgü bir unsur da ekliyorlar.

İzlandalı, İsveçli ve genel olarak İskandinavya çıkışlı yazarlar da Amerikalardan gelen akımı izliyorlar : Korku, abartılı derecede şiddet, kimi kez fantastik öğeler. Hayattan bıkmış polisler, fena halde kötümser dedektifler, polise yardımcı olmaktan çekinmeyen bitirimler ...

Japonya’da polisiye roman denince ilk akla gelen, inanmış komünist, militarizmin ve her türlü savaşın kararlı karşıtı Kôbô Abe’dir. Abe’nin eserleri, polisiye romanla gerilim yazımı arasında sizi sıkıştırır, sesinizi soluğunuzu keser, gıkınızı bile çıkaramazsınız. Kimliksel meseleleri de gündeme getiren yazar dünya kadar ödül sahibidir. Yapıtlarını okurken dikkat etmelisiniz yine de. Hele bir de yağmur yağıyorsa yandığının resmidir. Romanıdır.

Son yıllarda yazdıklarıyla, yayınladıklarıyla, Japonya ve dünya edebiyatında harikalar yaratan Haruki Murakami’yi de mutlaka

anmalıyım. Kedi hayranı, iyileştirilmesi mümkün olmayan derecede melankolik, kimi açılardan yeni tür sürrealist yazar, yapıtlarında ve polisiye romanı havasındaki eserlerinde, kahramanları, polisi, şusu busuyla ve daha birçok şeyiyle Japonya'yı bütün dertleri, soruları ve sorunlarıyla gözlerimizin önüne seriyor ve asla övmüyor. Bir dünyadan öbürüne iki satırda geçebiliyor. Onun yapıtlarını okurken başka dünyalarda ama aynı zamanda kendi iç derinliklerimizde de yolculuk yaparken yakalayabiliriz kendi kendimizi. Çok garip. Ve son derece etkileyici.

Bu bölümü bitirirken şunu da eklemeliyim: Son yıllarda Fransa'da, belki başka ülkelerde de, en çok tercih edilenler polisiye romanlar.

Hakikaten Fransa'da polisiye romanlar çok okunuyor. Polisiye romanlar hem çok okunuyor, hem de her yıl okuyucu sayısı artıyor: Her yıl satışında artış saptanıyor. Bütün polisler bu artışın faillerini arıyormuş, son gelen bigilere göre. Doğal, kitap okumayı bilen polisler kitap okuyor, çok polisiye roman okuyanların da peşine düşüyorlar, bitirdiklerini toplamak için.

Bu arada emekliye ayrılan kimi polis yazmaya başlıyor. Bunun birçok örneği var.

Kimi polis ise polisliklik görevini yürütürken takma isimle polisiye yazıyor. Yeter ki izlemek, gözlemek, rapor yazmak ve delil toplamaktan sonra kalan zaman içinde bir-iki saatini de yazmaya ayırabilsin.

Böylece polisiye öyküler, polisiye anlatılar hakiki-gerçek bir havaya bürünüyorlarmış. Acaba ?

YAZARI ÇİNLİ POLİSİN

Polisiye romanı kim yazar ?

Herkes diye yanıt vermek olası. Ama bu kadarı yanıt olarak yetmez.

Herkes ? Ama hangi herkes ?

Yazmayı bilen herkes...

Birçok kişi için polisiye roman yazmak en kolay yazın/edebiyat eylemi gibi geliyor. Oysa öyle değil. Hiç öyle değil.

Hele son yıllarda birçok eski polisin, emekli polisin de bu işi üstlenmesini dikkate alırsak. Fransa’da. Belki başka coğrafyalarda da. Evet son zamanlarda polislikten ayrılan, emekliliğini alan okuma ve yazması olan birçok kişi polisiye roman yazmaya başladı.

Fransa’da örneğin şimdi elli yaşındaki ve polislikten “sevdiği erkek için ayrılan” bayan Catherine Fradier birbiri ardına yazdığı polisiye romanlarla ismini duyurdu. Kendi ismini. Eşininkini değil. Bayan Fradier siyasi, dini-siyasi ve toplumsal meselelerin altını çizmekten korkmayan yapıtları ve kendisi de siyasi açıdan solda, cesur bir yazar olarak gündemde.

Yine eski polislerden Olivier Marchal önce senaryo yazarı olarak girdiği sinema dünyasında birkaç televizyon filminden sonra artık en ilginç polisiye filmleri yönetiyor. Son filmlerinden birinde Gerard Depardieu ve Daniel Auteuil’e en iyi polisiye rollerini sundu ...Kimi filmde ve televizyon filmde aktör olarak ta baş rollerde boy gösteriyor ...

Bugün, son yıllarda ve hatta daha önceki on yıllarda da, yayınlananların içeriğini göz önüne alarak, polisiye romanların ve filmlerin kimi açılardan toplumsal eleştirilerin daha rahat yapılabildiği bir “özgürlük alanı” olarak kullanıldığını ileri sürmek mümkün.

Polisiye roman, sesleri kısılmak istenen, dillerine ve ellerine kelepçe vurulmak için binderedenbinsu getirilen halkların, kümelerin, insan topluluklarının, kimi grupların kimliklerini ifade edebilmek, kültürlerini canlı tutmak, dillerini yazarak ta kullanmak için değerlendirebildikleri yeni bir edebi tür olabilir mi?

Yanıtlanmayı bekleyen sorular bunlar. Ama bugüne kadar Fransa’da, İspanya’da, Meksika’da, Arjantin’de, ABD’de, Almanya’da, Japonya’da ve İskandinavya’larda ve başka coğrafyalarda bu sorulara olumlu yanıt verildiğini, verilebileceğini biliyoruz. Birazdan örneklerini göreceğiz.

Evet son on yıllarda emekli polislerin, polislikten ayrılanların, kimlik mücadelesinde bir de bu yolu denemek için bu alanda ürünlerini sunanların varlığı biliniyor.

Bunların hepsi çok iyi ve çok güzel. Ama henüz şairlikten gelip polisiye romanda başarılı olana rastlanmamıştı. Bu işi bir Çinli gerçekleştirdi. Bir Çinli yerine daha doğrusu bir Şangaylı demek gerekecek, çünkü Şangay evet Çin’dedir ama her Şangaylı aynı zamanda daha çok Şangaylıdır. Evet Şangaylı yazarımızın ismi Qiu Xiaolong’dur. Önce şairdi. Şimdi hem şair, hem yazar, hem öğretim üyesi. İsmi sık sık anacağım için bundan böyle QX biçiminde kısaltacağım. Afolo. QX Şangaylı ama 1988’de, 35 yaşında, ayak bastığı ABD’de yaşıyor. Bugün artık 67 yaşında, şairliğinin ve yazarlığının en olgun döneminde.

QX hem şair, hem sahici ve sıkı polisiye yazarı, hem de fena halde bir tai chi meraklısı. Her sabah milyonlarca Çinlinin sokak, cadde ve meydanlarda yaptığını QX ABD’de evinin bahçesinde gerçekleştiriyor. Ve bütün gün rahat ediyor : Yazmak, okumak, çalışmak ve ders vermek için...

QX 1953’te, bir “Dragon Yılı”nda, doğdu. O nedenle anne ve babası ona “Küçük Dragon” ismini uygun gördüler. Her çocuk gibi büyüdü. Ve kimi çocuk gibi büyürken bronşit oldu. Sabah, akşam, gece, sabah, akşam, gece yatağa çakılı kalınca ve can sıkıntısından patlamak üzereyken imdadına İngiliz edebiyatı ve bilhassa İngiliz şiiri yetişti. Hızır gibi. Şair olacak çocuk şiir okuyuşundan belli olur derler bizde. Bilirsiniz. Bu hastalık ve okuma isteği içinde hiç te farkında olmadan İngilizceyi tek başına öğrendi...

1966’da Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Mao’nun “Küçük Kızıl Kitabı”nın izinde ve “Devrim’de yeni bir dönemeçe” girerek “Kültür Devrimi”ni başlattı. QX’in babası kendi halinde bir profesörken aniden ve birçok meslektaşı gibi “burjuva değerlerin temsilcisi olduğu ve kapitalist yönelişleri keşfedildiği” için “halk düşmanı” sıfatıyla suçlandı ve gözünün yaşına bakılmayarak teşhir bile edildi. Üniversitedeki görevine son verildi. Çocuk Qui da bundan payını aldı : Qiu’ya okula gitmek yasaklandı... Okula gidemedi bir süre küçük çocuk. Ama sonra kaldığı yerden eğitimini sürdürdü.

1976’da, Qiu Üniversite’de artık İngiliz ve Amerikan edebiyatı üzerine yoğunlaşan bir öğrenci olarak karşımıza çıktı. ABD’li şair T. S. Eliot üzerine araştırmalara başladı. Varsa yoksa şiir, T. S. Eliot ile İngiliz ve ABD’li şairler. Çin klasik şiirini ve şairlerini ihmal etmeden. Kendisi de şiir yazmaya başladı. “Üzüm üzümüne baka baka olgunlaşır/kararır” derler. Bilirsiniz.

1980'lerin başında QX Şangay Toplum Bilimler Enstitüsü'nde çalışıyor. Ama bütün dünyası şiir ve yazındır. Elbette Şangay'daki ve ÇHC'deki siyasi ve toplumsal gelişmeleri çok yakından izleyerek.

1988'de The Ford Foundation'dan bir bursla ABD'de Missouri'nin Saint-Louis kentindeki Washington Üniversitesi'nde "davetli araştırmacı" olarak buluyor kendini. Ve T. S. Eliot üzerine araştırmalarını burada geliştiriyor. Saint-Louis T. S. Eliot'un doğum kentidir. Ve şair üzerine çalışmak, araştırma ve incelemelerini derinleştirmek için herhalde en uygun yerdir. QX için enazından.

O günlerde ve hemen öncesinde ÇHC'de başlayan "Demokratik Hareketi" destekleyen şiirleri, denemeleri, yazıları ve kimi mütevazı eylemleri nedeniyle ülkesinde öğrencilerce "kendilerinden biri" olarak benimseniyor, iktidardan ise "uslanmaz muhalif" damgası yiyor.

1989'da Tienanmen Meydanı'ndaki öğrenci eylemleri bilinen dramatik boylutlarıyla sonuçlandırılınca QX "başıma bir şey gelebilir korkusundan" Çin'e dönmüyor. ABD'ye yerleşme kararı alıyor. Eşini ve kızını da ÇHC'den çıkardıktan sonra ABD'ye yerleştiğini açıklıyor. Saint-Louis'deki Washington Üniversitesi'nde öğretim üyeliğine başlıyor ve bu görevini "Edebiyat Dersi" vererek sürdürüyor...

Yazar ülkesinden tümüyle "kopmuş" da değil : Nitekim bakın bu konuda neler anlatıyor :

"Çin'e yılda bir veya iki kez gidiyorum, enaz bir ay veya kimi kez iki ay kadar kalıyorum. ÇHC'de olup-bitenleri anlamak ve kavrayabilmek için hem içinde hem de dışında olmak önemli bir avantaj. Bir kazanç. Ülkemde olup-bitenleri gazeteler, televizyonlar, internet ve diğer medyalar aracılığıyla çok yakından

izliyorum. Çin'in dışında olmak ve ÇHC üzerine yazmak son derece ilginç ve iyi bir şey. Orada yaşayanlardan farklı bir görüşüm var. Ve yazmak tutkum da buradan kaynaklanıyor, Proust gibi.”

ABD’de kalınca Çince yazmasının yersiz ve gereksiz olduğunun (Madem ki ÇHC’de makaleleri ve eserleri yayınlanamıyor) ayırımına varan ve ABD’de Çince yazması anlamsızlaşan yazar İngilizce yazmaya başlıyor.

Aslında Çince yazmak istiyor ama sansür belasından çekiniyor. Nitekim bir örnek olarak şu biliniyor : Dead of a Red Heroine isimli ilk polisiye romanı Çinceye çevrildi ve Şangay’da yayınlandı : Ancak “sıcak siyasi içerikten arındırmak” için birçok önemlideğişiklikler ve çıkarmalarla... Hatta çevirisinde Şangay ismine yer bile verilmedi. Polisiye bir romanda cografyanın/mekanın önemi bilinince böylesine bir makaslamanın/koparmanın romanı ne kadar sakatladığı anlaşılır. Yazarda kitaplarının ana diline çevrilmemesi konusunda tayin edici olur. Ve öyle de oldu.

QX 1996’da nihayet T. S. Eliot üzerine doktora tezini savunuyor ve “doktor” ünvanını alıyor. Ve aynı yıl yazın dünyasındaki konumuna yeni bir boyut kazandırıyor : Polisiye roman yazarı olmaya karar veriyor.

Şiirden polisiye romana geçişinin nedenini şöyle açıklıyor :

“1996’da Çin’in gerçeklerini aktarmak istiyordum. Büyük bir rapor yazmaktansa polisiye romanın daha iyi bir araç olacağına karar verdim. Ben de bizzat sıkı bir polisiye roman meraklısı olduğum için seçimim kolaylaştı.”

QX, kitabında, 1990’ların ÇHC’nin kültürel, siyasi, toplumsal ve ekonomik portresini, panoramasını yansıtmaya çaballıyor. Epey mizahla ve son derece doğru saptamalarıyla. Parti’ye (Çin Halk

Cumhuriyeti Komünist Partisi'ne- ÇHCKP) saygılı. Ülkesini asla karşıdan karşıya, doğrudan doğruya eleştirmekten de kaçınıyor.

QX böylece "güleryüzlü eleştiri" adını koyabileceğimiz yeni tür bir eleştiri biçemi yaratıyor.

Yazar, son yıllardaki ekonomik "reformların" doğurduğu sorunları, parçalanmışlıkları, hastalıkları, darmadağınlıkları anlatıyor. Avrupalı ve Amerikalı dev şirketlerin istilasını, ucuz işgücünün akıl almaz biçimde sömürülmesini de. İdari mekanizmalarda ve Parti bünyesinde rüşvetin aldığı boyutları ve bunun yarattığı yozlaşmaları da. Kapitalizmle eşleşmek isteyen ve bundan bugünkü koşullarda bir hilkat garibesi doğuran düzenin dertlerini de. Kent nüfusunun toplumsal ve ekonomik çalkalanmalarını da. Alt-üst oluşunu da. Günümüz Çin'inin doğum sancılarını da. Kırılardan, sık sık çoluk çocuğunu bile bırakıp, kentlere koşanları da. Konut sorununu da :

Eski Kızıl Muhafız bir bayan üç metrakarelik bir "dolapta" yatıp kalkıyor örneğin : "Evi" dir bu.

Bir aile yedi sekiz metrakarelik tek odada (When Red is Black'ta).

Onbeş metrekarede sekiz kişinin altaltaüstüste "yaşamasını" da anlatıyor yazar. Hele "ortak mutfak" ve orada olup-bitenler.

Yazarın herkesin neyi, neden ve nasıl yediğini ayrıntılarıyla aktarması çok ilginç : Böylece yemekle kültür arasında, yemekle kişilikler arasında bağlar örebiliyor/uz.

Yerden mantar biter gibi birkaç ayda topraktan çıkıveren acaip gökdelenleriyle, binbir otoyolu, birbirine girip-çıkan raylarıyla ve akıl almaz sokaklarıyla şaşırtıcı taşra kentlerini, ulaşım sorununu (Çin'de bir trene binmek için kimi kez sekiz on kişiyi dirsek, kol ve bacak ve belki yumruk darbeleriyle bir seksen yere sermeniz

gerekli olabilir, her şey mümkün, tekme ve tokatları saymıyorum), insanların Parti ile ilişkilerini de. Parti her yerde “nazır”. Herkes Parti’nin gözünü üstünde hissediyor. Parti denetim ve vesayeti inanılmaz ölçüde “içselleştirilmiş”.

Bütün bunların yanında, QX, Çin’in tarihini, bilhassa siyasi tarihini de anlatıyor, okuyucuya hiç çaktırmadan. Polise de pardon şaire de bu yakışır dedirten cinsinden.

Evet bütün bunları polisiye roman(ların)da aktarıyor. İşin en çarpıcı yanı burada zaten. Okuyucu polislerle birlikte, hatta bazen onlara rağmen, katilin peşinde koşarken, iz sürerken, Çin ve Çinliler üzerine dünya kadar şey öğreniyor.

Okuyucu, QX’in dizi romanlarında yazarın yarattığı aynı tiplerle, aynı “kahramanlarla” katili bulmaya çabılıyor. Polisiye romanlara özgü olarak elbette cinayet, araştırma, soruşturma var. Hatta Red Mandarin Dress’de Şangay tarihinin ilk seri katilinin peşinde koşuyoruz. Ama kitaplarının hiç birinde beleş şiddet veya şiddet yok.

Okuyucu, roman kahramanlarıyla birlikte dolaşsa bile, katili bulmak görevi elbette “inspecteur principal”, baş müfettiş diye çevirelim mi, Chen Cao ve “Şangay Emniyeti Özel İşler Masası” “takımının” görevi. Takımda kimler yok ki ? İşte listesi :

Önce huzurlarınızda Chen Cao, baş müfettiş, biraz önce yazdım. Ama bu kadar değil. Parti üyesi. Yani hem polis, hem de ÇHC Komünist Partisi üyesi. Şair, evet evet şair. Ve şiire tutkun. Ve doğal olarak “Yazarlar Birliği”nin de üyesi. Chen’in amacı ille gerçeği de bulmak değil. Parti’nin ve “yetkililerin” arzuladığı, Parti’yi ve “yetkilileri” memnun edecek “gerçeği” bulmaktır. Böylece kariyerini, mesleği geleceğini de tehlikeye atmamış oluyor. Elbette bütün sorunlar da bitmiyor : Böylesine a’dan z’ye

“bozulmuş” ve rüşvetle, kayırmacılıkla baştan çıkarılmış bir ortamda, bir düzende dürüst kalmak örneğin başlıbaşına bir dert halini alabiliyor. Yazar bunları a’dan z’ye anlatıyor. Ayrıntılarıyla.

“Takımın” ikinci oyuncusu, “yardımcısı” değil, meslektaşı Yu Guangming. Bu nokta önemli, çünkü QX, “Klasik polisiye romanlarda olduğu gibi bir şef ve yardımcısından oluşan alışılmış ikili yerine Chen ve Yu’dan oluşan ikisi de aynı yetkilere sahip ve ikisi de birbirinden farklı ve kendilerine özgü ve birkaç boyutlu kahramanlar yaratmak istedim” diyor.

Yu’nun eşi Peiqin karakteri de çok önemli. Peiqin lokantalarda muhasebe işlerine bakıyor : Bunun da önemi var : QX’in romanlarında lokantalar komiserlikten daha çok ziyaret edilen bir mekan çünkü. Neden mi ? Birazdan anlaşılacak. Henüz araştırıyoruz çünkü ! Yu’nun babası, emekli polis ve Çin’de çok rastlanılan bir tip olarak “mahalle bekçisi” görevi yapıyor, yani bütün bitmiş ve bitmemiş işlerden kendini sorumlu sayan “kaldırım mühendisi”, bir tür bakımsız ve teknik donatımsız “Big Brother” !!! Mahallenin “en stratejik noktasını” seçip, bir kürsü veya iskemle atıp oturan ve bütün gün veya neredeyse bütün gün ve bütün gece gelen geçeni izleyen, denetleyen bir tip. Beğenmediği bir tip gözüne çarpınca, ya bizzat kimliğini soracak ve denetimini yapacak, “Kimsin ? Mahallemizde ne arıyorsun ? Nereye gidiyorsun ? Kimin evine ?” diye sorgu sual edecek, ya da hemen polise haber verecek.

Sonra Li Guohua var : Chen’in amiri, Şangay Cihayet Masası şefi ve Komünist Partisi sekreteri. Şaka değil o da Parti’nin üyesi ve hatta sekreteri.

Yeni yetme, kendini çok beğenmiş, görmemişin bir oğlu olmuş çekmiş çükünü koparmış türünden hem yerel mafyalarla, hem polisle ve hem de Parti yetkilileriyle (kim kez bu son iki takımın

yetkilileri aynı insanlar olabiliyor: Bakınız Li Guohua'nın durumuna) dirsek temasından kaçınmayan, "Hanedan" isimli karaoke Klübü sahibi "Bay Gu" (Fransızca çevirilerde "Gros-Sou", yani nasıl demeli "Para-Babası" mı, adıyla anılan mahluklardan biri). Ki zaman zaman Chen Cao'nun yardımına koştuktan da çekinmiyor. Meslekler, işler, yapılanlar ve yapıldıkları iddia edilenler arasındaki sınırlar her zaman kesin ve açık değil.

Ve Chen'in aftosu, "manitası" veya "nana"sı Ling : Partili üst düzey yöneticilerinden birinin iki dirhem bir çekirdek, nazik, iyi yetiştirilmiş, kültürlü ve fena halde entellektüel kızı. Chen'le dalgalı yer yer bulutlu aşk macerası yaşıyor. Nedeni "Güzel"in Pekin'de oturması. İki büyük kent arasındaki "aşk" ta bu kadar olur ancak ... Ve kimi zaman okuduğu bir romandan elde ettiği bilgiyle "Sevgili Baş Müfettişinin" katili pat diye bulması için ip uçu veriyor, verebiliyor. Harika.

Evet Baş Müfettişimiz bekar. Ve bu işe en çok annesi üzüyor elbette. Nasıl üzülsün ! Bütün anneler gibi o da oğlunun "mürüvvetini görmek" istiyor. Ve hatta bunun için Konfüçyüs'e, Budaların tümüne ve Mao'ya dualar ediyor :

"Ne olur evladım da artık bir yuva kursun, aile hayatına karışsın. Çoluk çocuk sahibi olsun. Ey Mao sen ki bir milyar Çinlinin karnını doyurdun, sen ki dünyanın en büyük aşçı başısı ünvanını hak ettin, ne olur oğlumun mürüvvetini göster bana ! Kapına kapandım ! Yap bişey ! Ocağına düştüm ! Evlendir oğlumu !"

Tamam böyle bir dua yok. Bunu ben uyduruyorum. Bu kadarcık bir kopya da verelim, bu kadarcık bir katkı da sunalım artık. Bu arada Mao için kullandığım sıfatların Jean-Luc Godard'a ait olduğunu da burada belirtmek zorundayım. Bu bir alıntıdır, çalıntı değildir. Herkesin hakkını vermeli. Kimse kimsenin hakkını hiç yememeli. Kimse kimsenin sözcük, cümle, satır ve sayfalarını gelişi güzel

(ç)almamalı. Çünkü yoksa Godard, eski maoculardandır bildiğiniz gibi, çok alınır (!)

Godard hiç umursamaz aslında.

Ama bu işe Parti ne der acaba ? Çünkü anımsatmakta yarar var : Şangay Cinayet Masası ve “Özel İşler Masası” takımlarındaki hemen hemen herkes Parti’li. Biraz önce yazdım Chen Cao’nu amiri ayrıca ÇHC Komünist Partisi sekreteri. Elbette bunu yorumlamak lazım :

Nasıl oluyor da bir polis, kendi biriminin amiri bile olsa, Parti içinde bu kadar yüksek bir makama tırmanabiliyor ? Elbette bu değişik biçimlerde yorumlanabilir artık. Bunu yazarın birkaç romanını okuduktan sonra her okuyucu bizzat yapabilir. Yapmalı. Veya yapmaz. Artık bu her okuyucunun keyfine kalmış bir mesele.

Ama şu kesin : QX’in kitaplarını sadece bir polis anketi gibi okumak nâ-mümkün. İşte Chen Cao’nun diline pelesenk olmuş sözünü hemen aktarayım : “Çin’de her şey siyasedir.” Arif olan anlar artık. Kitaplarında sadece anket, siyaset ve tarih değil daha birçok konu var : içiçe geçmiş bir biçimde.

Yapıtlarındaki her kahraman kendi içinde binbir yüzlü. Derin. Karmaşık. Sarmaşık. “Kötülük” ve “iyilik” aynı kahramanda, birlikte birarada yaşıyor. Debeleniyor. Kendini ele vermiyor.

Zaten Qiu’nun sormak istediği, aklımıza bir kança gibi taktığı soru şudur : “Bunca kapsamlı alt-üst oluş içindeki Mao sonrası ÇHC’de iyiyi kötüden, kötüyü iyiden kesin bir biçimde ayırabilir miyiz ? Ayırmak mümkün müdür ? İyiyle kötüyü birbirinden bıçakla keser gibi kesebilir miyiz ?” Aslında yanıtını da kendisi veriyor.

Yanıtını şöyle özetlemek olası : Böylesine bir çalkalanma, böylesine bir dalgalanma döneminde iyi kötü içinde, kötü iyi

içinde. Herkes katil olabilir. Veya herkes küçük bir kumun, (ç)akıl-taşının tıkr tıkr çalışan makinayı felç etmesiyle, araya girmesiyle, bir civatanın akışından, jontasından çıkmasıyla, bir bilyanın yatağından fırlamasıyla cinayet işleyebilir. Polisler, şairler, düşünürler, öğretim üyeleri ve öğretmenler hariç. Kültürlüler hariç demek bile olası. Ama neyse buna okuyucu kendisi karar versin. Çünkü kumlar, (ç)akıl-taşları, civatalar, vidalar, bilyalar ve bujiler yerlerinden oyna(tıl)mışlar.

Yazar romanlarında giysilere özel bir önem veriyor/yüklüyor. Red Mandarin Dress’de öldürülen kadının sırtındaki kızıl (bu renk boşuna seçilmiş değil, her kitabında mutlaka baş rolde) qipao 1930’ların burjuva giyim tarzının, şıklığının sembolü. Ve belki o kadın bu nedenle öldürüldü : Madem ki burjuva belirtilerinin tümü ortadan kaldırılmıymış (!)

Cite de La Poussiere Rouge’da (Kızıl Toz Sitesi. Kızıl sözcüğü/rengi yeniden karşımızda) giysi meselesine yeniden dönüyor yazar ve bir yerde aynen şunları yazıyor : “Giysiler belki bizi neyse o yapıyor ama bunun tersi geçerli değil, ister boyalı bir giysi olsun ister bir uniforma.” Yani giysi insanı, kadın ve erkeği kendisinden başkası biçimine sokamaz. Hangi renkte veya biçimde olursa olsun.

Yazarın romanlarının Çin özdeyişleriyle dolu olması yazarın bir tür alameti farikası. Birçok dil gibi Çince de deyişleri, atasözleri ile çok zengindir. Nitekim yapıtlar tıka basa özdeyişlerle yüklü. Ve elbette her okuyucu anlayamaz diye açıklamalarıyla/notlarıyla. Yoksa şakası yok bu kocaman özdeyiş bagajının altında ezilebiliriz.

POLİSLER VE YEDİKLERİ

Kahramanlarının bir de yedikleri yemekler ve sunulan reçeteleri var : Dizi dizi. QX'in polisiye romanlarını okuyarak binbir tür yemeğin tadına bakmak, yapılışlarını öğrenmek, reçetelerini yazıp saklamak olası. Bu yemekleri yapmak mı ? O ayrı bir mesele. Çünkü her yemek için özel malzeme lazım. Ve onları sadece Çin'de veya sadece Şangay'da bulabiliriz. O nedenle icra aşamasında çuvallamak mümkün.

Dikkat dikkat ! Her reçete her tada ve mideye hitap etmeyebilir. O nedenle kimi reçeteleri burnunuzu kapayarak okumanız gerekebilir. Çinlilerin yedikleri farklı. Yemek alışkanlıkları da. Bir Çinlinin her yediğini herkes yiyemez. Bu kesin. Açık.

Ama ne olursa olsun, böylece Çin mutfağının zenginliğini bir kez daha hayranlıkla seyretmek mümkün. Bu kadar yemek ve yemek reçetesi Chen Cao'nun gerçek bir "gourmet" ve "raffiné" yemek meraklısı olmasıyla ilgili. Ki böylesi bırakın Çin mutfağı gibi çok zengin ve çok çeşitli bir kültürde, başka yerde bile zor bulunur.

QX de yarattığı kahramanı gibi gourmet ve yemek yapmaya meraklı. "Kitaplarınızda neden bu kadar reçete veriyorsunuz ?" diye sorulunca yanıtı şudur :

"ABD'de sevdiğim Çin yemeklerini yapmak için gerekli malzemeyi bulmakta zorlanıyorum. Dolayısıyla bunları yazarak ve/veya reçetelerini vererek görüntü/yazım yoluyla bir tür doyuma ulaşıyorum."

QX belki bu nedenle reçetelerini peş peşe sıralıyor. Kahramanlarının tek tek yemek tercihlerini anlatıyor. Gittikleri küçük büyük lokantaları ve yediklerini aktarıyor.

Polisiye romanlarda yemek tarifi verilmesi, reçeteler sunulması bir yenilik ve bir ilk değil. Daha önce değişik örneklerini gördük :

1970'lerde Manuel Vasquez Montalban, Pepe Carvalho'nun maceralarında Katalonya'yı, Barselona'yı, yemekleriyle, cadde, sokak ve meydanlarıyla, Akdeniz'i ve güneşi ile, dili ve kimliğiyle anlattı. Montalban bu açıdan bu konudaki ilktir.

Ama Georges Simenon'da örneğin yemek reçetesi verilmez. Tamam Komiser Maigret de iyi yemeğe meraklıdır, Paris'te düzenli olarak yemek yediği lokantayı biliriz, yediği yemekleri de (bol sulu ve çok etli, hani "ağır" denilen cinsinden, yemekler), bir araştırma ve/veya soruşturma için Paris dışına çıktığında lokanta sahibine yediği yemekle ilgili sorular sorduğu, arada sırada bir yemeğin nasıl yapıldığını merak ettiği olur ama bu daha öteye uzanmaz.

Montalban'ı izleyenlerden yine bir Akdeniz çocuğu Jean-Claude İzso Marsilya'yı ve acılı ve açısız yemeklerini polisiye romanlarında bize anlatıyor. Bugün İzso denince hemen Marsilya'nın veya Marsilya denince İzso'nun akla gelmesi bir rastlantı değildir. Çünkü İzso yapıtlarında, Marsilya'yı, güneşi, Akdeniz'i ve binbir mahallesiyle ölümsüzleştirmiştir...

Bu yapıtların kısa zaman içinde senaryolaştırılması (bazen bizzat yazarlarınca) ve televizyon ve/veya sinema filmlerine konu olması da şaşırtıcı değildir. Daha önce birçok örneğini gördük. Bu arada Fatih Akın'ın o güzelim "Duvara Karşı" filminde dolma tarifini, ne tarifi kardeşim nasıl yapıldığını görüntüler eşliğinde sunmasını da burada anımsatmama lütfen izin veriniz. O kadar ki birçok bay ve bayan ve iyi yemek yapan dostum o gün sinema çıkışında ve daha sonraki günlerde dolma aşağı dolma yukarı günleri yaşadı. Yoksa dolma bunalı mı demeli ?

Dolma deyince aklım karıştı ve az daha unuttuyordum : Baş Müfettişimiz Chen Cao aynı zamanda ŞAIR ! Yinelemek pahasına bile olsa yazıyorum. Evet “Polisten şair olmaz” diyenlere nanik. Ama bunun anlaşılır bir tarafı da var : Madem ki yazarımız da bizzat şair. Bildiğiniz gibi. Eh yazar şair, başkahraman şair olunca kitabın orta yerinde birden bire bir şiirin yolunuzu kesmesine şaşırılmazsınız artık. Yazarla başkahramanı arasında birçok ortak nokta var. Bir de ayırık bir nokta : Yazarın Parti üyesi olmaması.

Peki öyle olsun. “Bu kadar kültürlü, bu kadar gourmet ve üstüne üstlük şair bir polis tipini niye yarattınız ?” sorusuna QX şu yanıtı veriyor :

“ABD’de Amerikalılar hala Çinliyi yoksulluktan perişan, açlıktan kırılan, uygarlıktan nasibini alamamış, basit ve bilhassa fena halde cahil bir tip olarak görmeyi sürdürüyorlar. Bu karika-turistik (Yazar “caricaturele” diyor. Bu sözcüğü bu biçimde ikiye bölen benim. MŞG) görüntünün yanlış ve Çinlilerin de epey karmaşık tipler olduğunu anlatabilmek ve nihayet Amerikalıların Çinliler hakkında yeni bir yaklaşıma/düşünceye sahip olmalarını sağlayabilmek arzusuyla Chen’i böyle entelektüel bir kahraman olarak yarattım. Ayrıca Chen’in tek boyutlu bir tip olmamasını da istedim. Çünkü polislik mesleği icra ediyor ama onun aynı zamanda bir insan olduğunu da unutmamak lazım. Yani birçok boyutu ve kişiliği bir arada yaşayan bir insandır. Öyle alışılmış bir kahraman (“héros”) olarak da yaratmak istemedim. Chen aslında birçok boyutu olan bir “anti-héros”dur.”

Yazarın katillerini ve maktüllerini de epey karmaşık tipler olarak yansıttığını burada anımsamak gerekiyor. Her kahramanın kendine özgü gizemli bir boyutu hep varolsun istiyor çünkü yazar. Kimi kez isimleriyle (örneğin “Beyaz Bulut” veya “Erik Çiçeği” gibi)

bazı ipuçlarını vermekle birlikte birçok ipuçlarını hatta ip tomarlarını saklayan kahramanlardır bunlar...

Ve herhalde bu nedenle veya bu nedenin de katkısıyla “katil” çok iyi “saklanabiliyor” ve genel olarak “katil” en akla gelmeyen biri olarak karşımıza çıkabiliyor. Kimi kez okuyucu katili Baş Müfettişten önce bulabilir. Dikkatli okuyucu. Çünkü Baş Müfettişin başı Parti ile her an belaya girebileceğinden akli başka yönlerde gezinebiliyor. Birde aftosu var elbette taaa Pekin’lerde... O’nunla da ilgilenmesi şart. Bu da her zaman kolay iş değil. Aynı kentte yaşıyor olsaydılar bile çetrefil olmaya aday bu ilişki iki kent arasındaki ayrılık sayesinde daha da giriftleşiyor.

Elbette herkes Komiser Kolombo olamaz (!) O, Komiser Kolombo, çünkü her sıkıştığında “Eşimin dediği gibi”, “Eşime bir danışayım” diyerek paçayı kurtarıırken, kurtarmaya çalışırken, Chen Cao’nun böyle bir lüksü yok.

“En çok tuttuğunuz yazarlar kimlerdir ?” sorusuna Chen Cao yok canım pardon, gerçek yazarımız yani Qiu Xiaolong şu yanıtı veriyor: “Simenon, kitaplarında yarattığı ambiyans nedeniyle ve İsveçli Maj Sjöwall ile Per Wahlöö.”

Simenon bazen bir saatte, bazen bir günde, hadi bilemediniz en fazla bir haftada bir polisiye roman yazmasıyla da ünlüdür. Acaba QX de bu çok sevdiği yazar kadar verimli olacak mı ? Bu soruyu sormaya hakımız var : On yıl kadar bir zaman süresinde bir dizi polisiye roman yazınca. Başka tür yapıtlarını saymazsak...

Qiu Xiaolong’un Chen Cao’nun baş rolünü oynadığı dizi polisiye romanlarını İngilizce orijinal ve parantez içinde Fransızca çevirilerinin başlıklarıyla sunuyorum :

DEATH OF RED HEROİNE (MORT D’UNE HEROİNE ROUGE)

A LOYAL CHARACTER DANCER (VİSA POUR SHANGAİ)

WHEN RED İS BLACK (ENCRES DE CHİNE)

RED RATS, A CASE OF TWO CİTİES (LE TRES CORRUPTİBLE MANDARİN)

RED MANDARİN DRESS (DE SOİE ET DE SANG)

LA DANSEUSE DE MAO (İngilizce başlığı şimdilik THE MAO CASE. Ancak kitap önce Fransızca çevirisiyle Fransa'da Mayıs 2008'de yayınlandığından, bu başlık 2008 sonunda ABD'de İngilizcesi yayınlanınca değiştirilebilir.) Resmi belgelere dayalı ve uzun soluklu araştırmalar ve çalışmalar sonucunda Mao'nun özel hayatını gün yüzüne çıkarmaya çalışan kitapta, Mao'nun yaşamının bir döneminde iki eşli olması ve bunun etrafındaki gelişmeler aktarılıyor. Bu arada yazar "Kültür Devrimi" ile uzun zamandır başlattığı hesaplaşmasını bu kitabında da sürdürüyor. Bu hesaplaşma "Kültür Devrimi"nin derin, sıkı ve sahici bir siyasi analizini maalesef içersemiyor, ama yazarın kendisinin ve ailesinin çektiklerinin "faturasını" ödetmek arzusu görünüyor. Bir kez daha. Bu arada yazar Mao'nun şair olduğunu anımsamayı ve anımsatmayı da ihmal etmiyor ve şiirlerinden de yararlanıyor.

Fransızca yapıtlarının tümü Liana Levi Yayınevi tarafından okuyucuya sunuldu.

Qiu Xiaolong Fransa'da 2008 yaz aylarında yeniden güçlü bir biçimde gündeme girdi, gündeme getirildi :

Le Monde gazetesi, Temmuz sonundan itibaren, 25 Ağustos 2008'de piyasaya çıkan CİTE DE LA POUSSIÈRE ROUGE isimli yapıtıdan parçalar sundu : Özgeçmişinden kimi elemanlarla oluşturduğu bu anlatı/günlük yaşam türü öykülerinde, yazar, Şangay'daki "La Cite de la Poussiere Rouge"dan Pekin'e "Yabancı

Diller Enstitüsü”ne öğrenciliğe (Yurtta “onbeş metrekairelik bir odada dört öğrenci terter terleyerek ve nefessiz” yaşamak, çalışmak ve uyumak zorunda), oradan ABD’ye yaşantılar dizisini sergiliyor.

ABD faslında Çinlilerden oralara kadar gidip tuz buz olanlara, “tutunamayanlar” a ve bunlardan Çin’e dönenlerin nasıl devre dışı bırakılmalarına kadar binbir şey aktarılıyor...

Hep aynı uslubla : Yani şiirsel bir dille ve elbette özdeyişler defilede. Arada yine pat diye bir şiir evet evet aynen bir bütün şiir çıkıyor karşımıza, anlatılanla mutlaka ilgili : Wei Zhuang’dan. Kendisinden. W. B. Yeats’dan...

Cümlelerini şiir yazar gibi kuruyor... Ve alay etmeyi asla unutmuyor.

Arka planda ÇHC’nin “Kültür Devrimi”nden çıkışına, “Kültür Devrimi”nin doğurduğu ızdıraplara, dramalara ve “Dört Modernliğin Gerçekleştirilmesi” çabalarına yer veriyor. Dönemin en sıcak siyasi gelişmeleri ve CHC’nin “başarılarıyla” :

Örneğin CHC’nin İMF’ye ve Dünya Bankası’na üye olmasının iktidar tarafından “başarı” olarak sunulmasına alaycı bir atıfta bulunuyor. Bu anlaşılabilir : Çünkü CHC’nin oldum olası, ve hele o günlerde, en büyük derdi, en büyük sıkıntısı, tecrit edilmek ve/veya dünyanın dev ticaret şebekesinin dışında, kenarında kalmaktı. Dolayısıyla her türlü “üyelik” bu yalnızlığın kırılması olarak algılanıyordu... Yazar bunları aktarıyor ve o döneme tanıklık ediyor...

Bir ülkeyi, kültürlerini, kimliklerini, halklarını, geleneklerini tanımanın en iyi yollarından biri iyi bir polisiye roman olabilir. Bu anlamda böyle bir “okuma” başlı başına bir “seyahat” biçimine bile dönüşebilir. Bir anlamda hareketsiz gezinti. Kıpırdamadan

seyahat. Voyage immobile : Fransızcası sanki demek istediğimi daha iyi yansıtıyor : Evet siz yerinizde kalıyorsunuz ama aklınız-fikriniz geziniyor. İşte Qiu Xiaolong'un polisiye romanları bunu en iyi şekilde sağlıyor :

Çin Halk Cumhuriyeti gibi bir milyar beş milyon nüfuslu bir DEV-ÜLKENİN/BİR DÜNYANIN değişik kültürlerini (yemek, içmek, giyinmek-kuşanmak, yatmak dahil) siyaseti, günlük yaşamı ve tarihi ile tanımak için, tanımaya başlamak için.

Hele 21. Yüzyılın iyiliklerde ve/veya kötülüklerde “Çin Yüzyılı” olması ihtimalinin artık sık sık vurgulandığı zaman dilimlerinde.

Dahası 2008 Yaz Olimpiyatları ile ÇHC'nin “kendi yüzyılına” çok iyi bir “giriş” başlattığını da kabul etmek gerekiyor. Hiç bir olimpiyat veya sportif gösteri “VİTRİN” boyutunu bu kadar büyük ölçüde almamıştı çünkü. (Bu konuda ekitap.ayorum.com sitemizde sunduğumuz Seyir-Kent başlıklı ekitabıma bakılabilir.)

İyi bir polisiye roman kendine özgü toplumsal çerçevesi, tarihi ve coğrafyasıyla belli olur. Qiu'nun yapıtlarında bunların tümü var : Fazlasıyla. Çok az tanınan veya hiç tanınmayan veya dahası yanlış ve eksik bilinen ÇHC'ni gerçekleri, sürekli gel-git içindeki alt-üst oluşumlarda dalgalanan toplumlarıyla tanımak için en güzel fırsat.

Bunları kendileri de karmançorman kahramanlar aracılığıyla aktarması da cabası.

Almanca ve Fransızca yanında birçok dile çevrilen ve bugün 700.000 kadar yapıtının satıldığı bilinen Qiu Xiaolong'un Türkçeye kazandırılmasının da zamanı gel(me)di (mi ?)

MER-AK(IL)LISINA NOT :

QIU XIAOLONG'UN ELBETTE KENDİ ÖZEL SİTESİ BULUNUYOR
:www.qiuxiaolong.com'dan ulaşmak mümkün.

Yazarın ilginç bir söyleşi için şu siteyi de öneririm :

www.ours-polar.com

LA DANSEUSE DE MAO üzerine tanıtıcı bir makale ve bu kitaba ilişkin olarak yazarıyla, büyük olasılıkla Mayıs 2008'de yapılan ve 7 Haziran 2008'de yayınlanan söyleşi için Fransa'daki en iyi haber sitelerinden biri olan şu siteyi tavsiye ederim :

www.Rue89.com

Ve elbette ve kaçınılmaz olarak wikipedia.org'u da öneriyorum.

Üstü kalsın !

M. ŞEHMUS GÜZEL

ALO POLİS!

ekitap.aqorum.com